

C A R Y L C H U R C H I L L

Top Girls

Prvé dejstvo

Osoby z prvého dejstva:

Isabella Bird (1831 — 1904) žila v Edinburgu, po dosiahnutí štyridsiateho roku života až do svojej sedemdesiatky bola cestovateľkou.

Nijo (narodila sa v roku 1258), Japonka, bola cisárovou kurtizánou, neskôr sa stala budhistickou mníškou a peši putovala po celom Japonsku.

Prostá Gret je postavou z Brueghelovho obrazu *Dulle Griet* (Prostá Griet), na ktorom v zástere a v brnení vedie dav žien, ktoré tiahnu peklom a bojujú s čertmi.

Pápežka Jana, prezlečená za muža, bola pravdepodobne pápežom v rokoch 854 — 856.

Trpezlivá Griselda je poslušná manželka, ktorej príbeh je rozpovedaný v *Príbehu kňaza v Canterburyjských poviedkach* Chaucera.

Marlene

Čašníčka

Reštaurácia. Na stole biely obrus, prestreté na obed pre šesť osôb. Na scéne sú Marlene a Čašníčka.

MARLENE: Výborne, áno, stôl pre šesť osôb. Jedna príde neskôr, ale nebudeme čakať. A hneď by som prosila flášu frascati, ak máte dobre vychladené.

(Čašníčka vyjde. Vojde Isabella Bird.)

Á, Isabella.

ISABELLA: Gratulujem, moja.

MARLENE: No, je to významný krok. Zaslúži si oslavu. Ale na dovolenku nemám čas. Rada by som išla niekam do exotických krajín ako ty, ale nedá sa. Nechápem, ako si mohla odísť z Havaja. Ja by som sa vyvaľovala na slnku aj donekonečna, lenže...

ISABELLA: Uvažovala som, že tam ostanem.

MARLENE: ...ja vlastne nikde neobsedím.

ISABELLA: Volala som aj sestru Hennie. Hennie, usadíme sa tu, písala som jej, a budeme pomáhať domorodcom. Tu dostaneš dve celé sviečkovice za to, za čo v Edinburgu sotva dve bravčové kotlety. A chuderka Hennie odpísala, že dobre, že príde na Havaj, ak chcem, ale potom som ju odhovorila, nech radšej ostane tam, kde je. Hennie bola ako stvorená na život v Tobermory.

MARLENE: Chuderka.

ISABELLA: Ty máš sestru?

MARLENE: Mám.

ISABELLA: Hennie bola šťastná. Bola dobrá. Chýbala mi jej tvárička, zlatičko malé. Ale nemohla som ostať v Škótsku. Neznášala som to večne sychravé počasie.

MARLENE: Á! Nijo!

(Prichádza Nijo. Vojde Čašníčka s vínom.)

NIJO: Marlene!

MARLENE: Dáme si pohárik, kým prídu ostatné. Zaslúžim si ho. To bol týždeň!

(Čašníčka nalieva víno.)

NIJO: Väčšinou sa vždy opíjali muži. Ja som obsluhovala, nalievala som saké.

ISABELLA: Pila som saké. Pohárik teplého ryžového vína. Postaví na nohy, po celom dni v takom vlhku.

NIJO: Raz večer objednal otec tri rundy po tri poháriky, čo bolo celkom bežné, a cisár mal tiež povedať tri rundy po tri poháriky, ale on rozkázal tri rundy po deväť pohárikov, tak si to viete predstaviť. Keď cisár podal otcovi saké, vyhlásil: „Nech ku mne túto jar priletia divé husi.“

MARLENE: Čože?

NIJO: Bola to narážka, citát z eposu z desiateho storočia, jeho výsosť je nesmierne vzdelaná.

ISABELLA: Hovoriš o japonskom cisárovi? Ja som sa raz stretla s marockým kráľom.

NIJO: Vlastne to bol bývalý cisár.

MARLENE: Ale nebol, dúfam, starý. Isabella, vážne si sa s ním stretla?

NIJO: Mal dvadsaťdeväť.

ISABELLA: Och, to je na dlhé rozprávanie.

MARLENE: Dvadsaťdeväť je najlepší vek.

NIJO: Ja som mala len štrnásť, tušila som, že tým niečo naznačuje, ale nevedela som čo. Poslal mi kimono z ôsmich vrstiev hodvábu, a ja som ho vrátila. Keď prišiel môj čas, strašne som plakala. Úplne na mne dotrhal všetko oblečenie. Ale ráno, keď odchádzal — mal na sebe zelenú tuniku so šarlátovočervenou podšívkou a...

MARLENE: Chceš povedať, že ňa znásilnil?

NIJO: ...a bohato vyšívané nohavice — už som k nemu niečo cítila. Nevedela som, čo si mám myslieť. Nie, samozrejme, že nie, Marlene, ja som mu patrila, na to ma od narodenia vychovávali. Čoskoro som zistila, že mi je smutno, keď je preč. Plynul deň za dňom a mňa trápilo, že neviem, kedy sa zas objaví. A nikdy ma netešilo, keď som k nemu musela vodiť iné ženy.

ISABELLA: Ja som v živote nevidela otca opitého. Bol kňaz. A vydala som sa až v päťdesiatke. (Čašníčka prinesie jedálne lístky.)

NIJO: Môj otec bol tiež veľmi nábožný. Pred smrťou mi povedal: „Slúž jeho cisárskej milosti, buď pokorná, a keď stratíš jeho priazeň, vstúp do svätého rádu.“

MARLENE: Ale myslel tým, aby si vstúpila do kláštora, nie putovala po krajine.

NIJO: Aj kňazi často putovali, tak prečo by nemohla mniška? Podľa teba som nemala? V každom prípade som splnila otcovo želanie.

MARLENE: Nie, podľa mňa si urobila dobre. Podľa mňa to bolo úžasné. (Vojde Gret.)

ISABELLA: Ja som tiež chcela splniť otcovo želanie.

MARLENE: Gret, výborne! Nijo, Gret, zoznámte sa. Viem, že Griselda bude meškať, ale na Janu počkáme, dobre? Nalejem ti.

ISABELLA: Ahoj, Gret. (Pokračuje k Nijo.) Chcela som byť vzorná dcéra duchovného. Vyšívanie, hudba, dobročinnosť. Z chrbtice mi vyoperovali nádor a dlhý čas som bola pripútaná na lôžko. Študovala som metafyzických básnikov a hymnológiu. Vtedy sa mi zdalo, že ma lákajú intelektuálne ciele.

NIJO: Á, máš rada poéziu. My sme mali v rodine osem generácií básnikov. Aj otcovi uverejnili verše v antológii.

ISABELLA: Hneď od malička ma otec učil po latinsky. Lenže...

MARLENE: Tam, kde som chodila do školy, sa latina nevyučovala.

ISABELLA: ...neskôr som zistila, že sa viac hodím na praktickú činnosť. Varenie, pranie, štopkanie, jazda na koni. Stokrát lepšie ako knihy...

NIJO: Och, ale ja som presvedčená, že si veľmi inteligentná.

ISABELLA: ...čo, Gret? Niet nad sedliacky život na zdravom vzduchu, pod holým nebom.

NIJO: Ja nemôžem povedať, že by ma život pod holým nebom bohvieako tešil. Najviac sa mi páčila úloha cisárovej milenky, život v ľahučkom hodvábe.

ISABELLA: Mali ste kone, Gret?

GRET: Prasa. (Vojde pápežka Jana.)

MARLENE: Och, chvalabohu, Jana, aspoň si môžeme ob-

jednať. Poznáš sa so všetkými? Hovoríme o tom, aké múdre sme boli zmladi, ako sme sa učili latinu. Jana bola určite zázračné dieťa. No jasné. Čo ňa najviac lákalo, keď si mala desať?

JANA: Keďže anjeli sú nehmotní, nie sú bytosti. Každý anjel je osobitný.

MARLENE: No, aspoň sme sa niečo dozvedeli. (Smejú sa. Študujú jedálne lístky.)

ISABELLA: Ja už som z latiny všetko zabudla. Ale otec bol moja živá voda, keď zomrel, strašne som za ním žialila. Dám si kurča. A polievku, prosím.

NIJO: Samozrejme, že si žialila. Môj otec sa modlil a zadriemal na slnku. Tak som ho potľapkala po kolene, aby sa zobudil. „Ktovie, čo sa stane,“ povedal a zomrel, než stihol dokončiť vetu. Keby umrel uprostred...

MARLENE: To musel byť šok.

NIJO: ...modlitby, dostal by sa rovno do neba. Waldorfský šalát.

JANA: Smrť je návrat všetkých bytostí k Bohu.

NIJO: Nemala som ho zobudiť.

JANA: Zatratenie je dôsledok nepoznania pravdy. Vždy ma zaujímalo učenie Jána Škóta, hoci mal často sklony zavádzať Boha aj svet.

ISABELLA: Smútok ma vtedy celkom položil.

MARLENE: Dám si krvavý steak. Gret?

ISABELLA: Ja som, samozrejme, anglikánka.

GRET: Zemiaky.

MARLENE: Už roky som nebola v kostole. Ale mám rada vianočné koledy.

ISABELLA: Dobročinnosť prináša viac úžitku než chodenie do kostola.

MARLENE: Teda dva steaky a veľa zemiakov. Krvavé. Ani dobročinnosti sa nevenujem.

JANA: Canelloni, prosím, a šalát.

ISABELLA: Ja som to skúšala. Ale skôr sa činila Hennie.

NIJO: Prvú polovicu života som prežila v hriechu a druhú v pokání.

MARLENE: Och, a predjedlo nič?

GRET: Polievku.

JANA: A čo sa ti páčilo viac?

MARLENE: Bolo tvoje putovanie iba pokáním? Avokádo s majonézovou zaliievkou. Nezažila si nijaké radosti?

JANA: Ja bez predjedla, ďakujem.

NIJO: Bola som veľmi nešťastná. Spomienky na minulosť...

MARLENE: A nápojový lístok.

NIJO: ...ma boleli. To bolo pokánie.

MARLENE: No, ktovie.

NIJO: Možno ma trápila len túžba po domove.

MARLENE: Alebo hnev.

NIJO: Nie, prečo by som sa mala hnevať?

GRET: Mohli by ste doniesť aj chlieb?

MARLENE: Čo, ty sa nikdy nehneváš? Ja často.

NIJO: Ale na čo som sa mala hnevať?

MARLENE: Ešte dve fľašky frascati. A chlieb, prosím. (Čašníčka vyjde.)

ISABELLA: V Japonsku som sa snažila pochopiť budhizmus, ale učenie o pravidelnom a večnom slede narodenia a smrti na mňa pôsobilo deprimujúco. Mám radšej aktívnejší proces.

NIJO: Nedá sa povedať, že som nebola aktívna. Dvadsať rokov som deň čo deň putovala.

ISABELLA: Nemyslím fyzicky. Ale duševne, v hlave.

NIJO: Zaviazala som sa, že prepíšem päť sútier z Mahájány. Vieš, aké...

MARLENE: Náboženská viera nás rozhodne nespája. Zato aktivita áno.

NIJO: ...sú dlhé? Aj v hlave som bola aktívna. Až ma bolela.

JANA: U kacírov je aktivita nežiaduca.

ISABELLA: Akí kacíri?! Nazvala anglikánsku cirkev kacírskou!

JANA: Existuje aj veľmi lákavé kacírstvo.

NIJO: V živote som nepočula o kresťanstve. Nikdy. Barbari.

MARLENE: Ja nie som kresťanka. A nie som ani budhistka.

ISABELLA: Ale niečo si o tom počula.

MARLENE: Nemusí každý veriť v to isté.

ISABELLA: Pri obede s pápežkou by sme sa mali vyhýbať náboženským témam.

JANA: Ja mám rada teologické debaty. Ale nebudem sa vás snažiť obracať na svoju vieru, nie som misionárka. A navyše som sama kacírka.

ISABELLA: Práve na východe sú barbarské zvyky.

NIJO: Barbarské?

ISABELLA: V nižších vrstvách.

NIJO: O tom ja nemôžem nič vedieť.

ISABELLA: Mňa z teológie vždy bolela hlava.

MARLENE: Ó, výborne, už sa to nesie.

(Čašníčka prináša prvý chod.)

NIJO: Ako inak by som mohla opustiť dvor, keby som sa nestala mníškou? Keď môj otec zomrel, mala som iba Jeho cisársku milosť. A keď som prišla o jeho priazeň, neostalo mi nič. A náboženstvo je tiež akési nič, čiže to, čo zo mňa ostalo, som venovala tomu ničomu.

ISABELLA: Vidíš, presne to tvrdím o budhizme. Že človeka neosloví.

MARLENE: Nech sa páči, Nijo, daj si víno.

NIJO: Nikdy ste nemali taký pocit? Že sa už nič nestane? Že už ste mŕtve. Určite ste sa tak už všetky niekedy cítili.

ISABELLA: Zdalo sa ti, že sa tvoj život skončil, ale neskončil sa.

JANA: Želala si si koniec.

GRET: Smutné.

MARLENE: Keď som prišla do Londýna, tak som niekedy mala taký pocit... aj keď som sa vrátila z Ameriky. Ale iba pár hodín. Nie dvadsať rokov.

ISABELLA: Ja som si myslela, že sa môj život skončil, keď som mala štyridsať. Bolo to so mnou...

NIJO: Nepovedala som, že ma to prenasledovalo celých dvadsať rokov. Každú minútu.

ISABELLA: ...beznádejné. Poslali ma na cestu okolo sveta kvôli zdraviu, ale začala som sa cítiť ešte horšie. Boleli ma kosti, trpeli mi ruky, za ušami som mala opuchliny a... och, katastrofa! Celá som sa triasla akousi nepochopiteľnou hrôzou. Austrália sa mi zdala odporná, akácie mi páchli ako stoka. Mala som...

NIJO: Bolo ti smutno za domovom.

ISABELLA: ...fotografiu pre Hennie, ale radšej som jej ju neposlala, lebo mi vypadali všetky vlasy a šaty som mala samú handru, vyzerala som ako totálny blázon zrelý na samovraždu.

NIJO: Presne ako ja, keď som bola mníška. Vtedy som mala prvý raz na sebe vychádzkové topánky.

ISABELLA: Túžila som ísť domov, vrátiť sa, ale načo? Domymy...

NIJO: Ja som po tom bažila desať rokov.

ISABELLA: ...sú úžasne ponuré a bezútešné.

MARLENE: Myslela som, že vás obidve cestovanie rozveseľovalo.

ISABELLA: Ale samozrejme. Na ceste z...

NIJO: Ja nie som veľmi veselá, Marlene. Iba sa často smejem.

ISABELLA: ...Austrálie na Sandwichove ostrovy som sa zaľúbila do mora. V kajute boli potkany a v jedle mravce, ale zrazu sa mi otvoril nový svet. Každé ráno som sa zobudila šťastná, vedela som, že ma nič nevykoľají. Neznervózni. A hlavne sa nebolo treba obliekať.

NIJO: Ty sa nerada obliekaš? Ja som svoje šaty zbožňovala. Keď ma vybrali, aby som podávala saké bratovi Jeho výsosti...

MARLENE: Mala si krajšie šaty než Isabella...

NIJO: ...cisárovi Kamejanovi počas oficiálnej návštevy, mala som na sebe plisované nohavice zo surového hodvábu, kimono zo šiestich vrstiev v rozličných odtieňoch červenej, na ňom dve žlté tuniky so zelenou podšívkou a ešte ľahký...

MARLENE: Fiha, ten hodváb musel byť...

(Čašníčka odnáša zvyšky prvého chodu.)

JANA: Keď som odišla z domu, začala som sa obliekať ako chlapec.

NIJO: ...zelený kabátec. Betto mala na sebe kimono z piatich vrstiev v rôznych odtieňoch zelenej a purpurovej.

ISABELLA: Ako chlapec?

MARLENE: Jasné, kvôli bezpečnosti.

JANA: Bolo to ľahké, mala som len dvanásť rokov. Nienlen preto, ale ženy vtedy nemali prístup do knižníc. Chceli sme študovať v Aténach.

MARLENE: Ušla si sama?

JANA: Nie, s priateľom. Mal šestnásť...

NIJO: Aha, romantický útek.

JANA: ...ale ja som ovládala vedu lepšie než on a skoro tak dobre filozofiu.

ISABELLA: Ja som vždy cestovala ako dáma a rozhodne som odmietala akékoľvek narážky novinárov, že nie som dosť ženská.

MARLENE: Do kancelárie nenesím nohavice. Mohla by som, ale nenesím.

ISABELLA: Žene v mojom veku a s takým výzorom ktovieaké nebezpečenstvo nehrozilo.

MARLENE: A prepieklo sa ti to, Jana?

JANA: Vtedy áno.

(Čašníčka začína nosiť hlavné jedlo.)

MARLENE: Nikto si nič nevšimol?

JANA: Všimli si akurát to, že som veľmi múdry chlapec. A keď som...

MARLENE: Ja by som tak dlho nevydržala predstierať.

JANA: ...ležala v posteli s priateľom — čo bolo normálne, lebo veľa chudobných študentov bývalo vtedy spolu v jednej izbe, zabudla som, že niečo predstieram.

ISABELLA: Jim zo Skalistých hôr, pán Nugent, sa ku mne nesprával neúctivo. Zaujalo ho, že viem piecť dolky a chytať dobytok do lasa. Dokonca mi vyznal lásku, čo bolo dosť neprijemné.

NIJO: Čo ti hovoril? U nás sa vždy najprv posielali básne.

MARLENE: A čo si povedala ty?

ISABELLA: Vyzvala som ho, aby prestal piť whisky, ale on tvrdil, že je už neskoro.

MARLENE: Och, Isabella.

ISABELLA: Dlhو žil sám v horách.

MARLENE: A potom si...

(Čašnička vyjde.)

ISABELLA: Pán Nugent bol typ človeka, akého žena môže milovať, ale nikdy sa zaňho nevydá. Vrátila som sa do Anglicka.

NIJO: Napísala si mu báseň, keď si odišla? Sneh na...

MARLENE: Potom si ho už nevidela?

ISABELLA: Nie, nikdy.

NIJO: ...na horách. Rukávy mám mokré od slz. V Anglicku nie sú ani slzy, ani sneh.

ISABELLA: No, keď hovorím nikdy... Po roku, raz ráno, hneď na začiatku pobytu vo Švajčiarsku, sa mi zjavil tak, ako som ho naposledy videla, v kovbojskom oblečení, vlasy mu padali do tváre.

NIJO: Duch!

ISABELLA: A neskôr som sa dozvedela, že presne v ten deň zomrel...

NIJO: Ach!

ISABELLA: Dostal guľku do hlavy. Kývol mi a zmizol.

MARLENE: Och, Isabella.

NIJO: Keď ti umrie milenec... Jeden mi tak raz zomrel. Kňaz Ariake.

JANA: Aj môj priateľ zomrel. Čo, všetky máme mŕtvych milencov?

MARLENE: Ja nie, pardon.

NIJO (Isabelle): Nebola som mušíka, vtedy som ešte žila na dvore, ale on bol kňaz, a keď prišiel ku mne, zadržal celý svoj dovtedajší život. Vedel, že keď umrie, prepadne sa až do najhlbších hlbín pekla. A zomrel, naozaj zomrel.

JANA (k Marlene): Škriepila som sa s ním o učení Jána Škóta, ktorý tvrdil, že naše nepochopenie Boha je to isté ako jeho nepochopenie seba samého. On pozná len to, čo sám stvoril, lebo tvorí len to, čo vie a pozná, ale on sám je nad všetkým — chápeš?

MARLENE: Nie, ale pokračuj.

NIJO: Nevedela som si predstaviť, v akej podobe sa znovu narodí.

JANA: Svätý Augustín tvrdil, že neoplatónske myšlienky sú neoddeliteľné od Boha, ale ja som súhlasila s Jánom, že stvorený svet...

ISABELLA: Budhizmus je vážne dosť nepohodlný.

JANA: ...je podstata odvodená od ideí, ktoré sú zas odvodené od Boha. Ako povedal Denys Areopág, ten pseudo-Denys, najprv dáme Bohu meno, potom ho poprieme a napokon...

NIJO: V akej podobe sa vráti?

JANA: ...rozpor urovnáme tým, že sa nad všetky tie etapy povzniesieme...

MARLENE: Ako prosím? Čo povedal Denys?

JANA: Nezhodli sme sa na tom, poškriepili sme sa. A na druhý deň ochorel. Hnevala som sa naňho a celý čas...

NIJO: Utrpenie v tomto živote a ešte väčšie v ďalšom, to všetko kvôli mne.

JANA: ...čo som ho ošetrovala, dávala som si v hlave dokopy tvrdenia. Hmota nie je cesta k poznaniu podstaty. Podstata druhov je idea. Ale potom som si uvedomila, že nikdy moje argumenty nepochopí. V tú noc zomrel. Ján Škót učil, že človek-jednotlivec zaniká, že osobná nesmrteľnosť nejstvue.

ISABELLA: Nechcem, aby ste si mysleli, že som bola do Jima Nugenta zaľúbená. Cítila som len túžbu zachrániť ho.

MARLENE (Jane): A čo bolo ďalej?

JANA: V prvom rade som sa rozhodla, že zostanem mužom. Už som si na to zvykla. A zaumienila som si, že zasväťím celý život učeniu. Viete, prečo som sa vybrala do Ríma? Lebo Taliani nenesli brady.

ISABELLA: Mala som tri životné lásky: Hennie, svojho psíka a milovaného manžela, lekára, ktorý ošetroval Hennie pri poslednej chorobe. Vedela som, že to bude tragédia, keď Hennie zomrie, ale netušila som, že až taká strašná. Mala som pocit, že odišla polovica zo mňa. Ako som sa mohla vydať na cesty s vedomím, že doma nečaká milá dušička na moje listy? Keď som videla, ako oddane sa o ňu doktor Bishop stará, rozhodla som sa zaňho vydať. Mali s Hennie rovnakú dobrotivú povahu. Na rozdiel odo mňa.

NIJO: Myslela som si, že Jeho výsosť je tiež dobrotivá. Keď sa cisár dozvedel o Ariakem, zachoval sa veľkoryso. Najmä preto, lebo už o mňa nestál. Ale raz v noci ma poslal k mužovi, ktorý si ma vyhliadol. Lahol si hneď za paraván a počúval.

ISABELLA: Škoda, že pre mňa manželstvo neznamenal významnejší krok. Náramne som sa usilovala vyrovnáť s každodennými útrapami. Znovu sa začali bolesti chrbtice a nervové záchvaty. Objednala som si trojkoľku, taká bola vtedy moja predstava o dobrodružstve. Aj John potom ochorel, dostal prudký zápal kože a pridala sa chudokrvnosť. Začala som ho ľubiť skutočne celým srdcom, ale už bolo neskoro. Ostala z neho iba kostra s bielymi priesvitnými rukami. Vozila som ho na vozíku po najrozličnejších prímorských mestečkách. Ale on sa len strácal a napokon ma opustil. Už mi v živote neostalo nič. Lekári mi oznámili, že mám dnu a ťažko choré srdce.

NIJO: Už mi v živote neostalo nič, keď som prišla o cisárovu priazeň. Cisárovná bola vždy mojou nepriateľkou, Marlene, tvrdila, že nemám právo nosiť tri vrstvy hodváb. Lenže bola som adoptívnou dcérou vlastného starého otca, ministerského predsedu. A dostala som verejné povolenie nosiť jemný hodváb.

JANA: Už mi v živote neostalo nič, len štúdium. Bola som posadnutá hľadaním pravdy. Učila som sa na gréckej škole v Ríme, ktorú preslávil svätý Augustín. Bola som chudobná, tvrdo som pracovala. Podľa všetkého som

vedela brilantne rozprávať. Aj keď som bola ešte veľmi mladá a cudzinka, zrazu ma všetci poznali, stala som sa slávnou a každý ma mal rád. Chodili ma počúvať celé davy. Deň po tom, čo ma vymenovali za kardinála, som ochorela od strachu a výčítiek, dva týždne som ležala bez slova. Ale potom som vstala...

MARLENE: Áno, úspech je veľmi...

JANA: ...rozhodnutá pokračovať, ísť ďalej. Znovu ma posadla zúfalá túžba spoznať absolútnu pravdu.

ISABELLA: Áno, áno, ísť ďalej. Sedela som v Tobermory medzi Henninými kvetmi a ušila som kompletnú súpravu Jaegerovej flanelovej bielizne. Mala som vtedy päťdesiatšesť.

NIJO: Prišla som o cisárovu priazeň, ale nezomrela som. Odišla som peši, nikto ma nevidel. A nasledujúcich dvadsať rokov som putovala po Japonsku.

GRET: Chodiť peši je zdravé.

(Vojde Časnička.)

JANA: Keď zomrel pápež Lev, zvolili mňa. V poriadku. Stanem sa pápežom. Spoznám Boha. Spoznám všetko.

ISABELLA: Rozhodla som sa zanechať žiaľ a vydať sa na cestu do Tibetu.

MARLENE: Úchvatné osudy. Doneste nám ešte víno, prosím, asi dve fľaše, ešte neprišla Griselda a chcem si pripíť s vami všetkými.

ISABELLA: Predpokladám, že budeš pripíjať na seba, veď sme tu na to, aby sme oslávili tvoj úspech.

NIJO: Áno, Marlene.

JANA: A o čo presne ide, Marlene?

MARLENE: Nestala som sa pápežom, ale riaditeľkou.

JANA: Hľadáš ľuďom prácu.

MARLENE: Áno, v sprostredkovateľskej agentúre.

NIJO: Šéfuješ všetkým ženám, čo sú tam zamestnané. Aj mužom.

ISABELLA: Zaslúžiš si to. A som presvedčená, že je to len začiatok niečoho prevratného.

MARLENE: V každom prípade to stojí za oslavu.

ISABELLA: Na Marlene.

MARLENE: Na nás všetky.

JANA: Na zdravie, Marlene.

NIJO: Na zdravie, Marlene.

GRET: Marlene.

MARLENE: Všetky sme prišli zďaleka. Na našu odvahu, na to, ako sme boli schopné zmeniť svoj život a čo všetko sme dokázali.

(Smejú sa a pripíjajú si.)

ISABELLA: Ohromné dobrodružstvo. Prechádzali sme horským priesmykom v dvetisícmetrovej výške, kuchár bol úplne hotový, nosiči dostali horúčku a postihla ich snehová slepota. Ja som sa držala vynikajúco, aj keď ma neznesiteľne boľel chrbát.

MARLENE: Fantastické.

NIJO: Raz som ochorela a štyri mesiace som ležala sama v jednom hostinci. Nemal kto ponúknuť Budhovi koňa. Bola som odkázaná len sama na seba a prežila som.

ISABELLA: No vidíš. Ale oveľa horšie by bolo vrátiť sa do Tobermory. Musela som byť stále v pohybe, len čo som sa niekde zastavila, hneď ma prepadli pochmúrne myšlienky. Preto som sa nikdy nikde nemohla dlhšie zdržať.

NIJO: Áno, presne. Stále nové pohľady. Svätýňa na brehu mora, trbleť mesiaca na hladine. Bohyňa sľúbila, že zachráni všetko živé. Dokonca aj ryby. Mala som dušu plnú nádeje.

JANA: Myslela som si, že pápež sa dozvie všetko. Myslela som si, že ku mne prehovorí rovno Boh. Ale on samozrejme vedel, že som žena.

MARLENE: A nikto iný nemal ani len podozrenie?

(Časnička prináša ďalšie víno.)

JANA: Nakoniec som si znovu našla milenca.

ISABELLA: Vo Vatikáne?

GRET: Človeka aspoň zahreje.

NIJO: Aha, milenca.

MARLENE: No výborne.

JANA: Bol to jeden z mojich komorníkov. Keby ste vedeli, koľko má taký pápež služobníctva. A ako dobre sa tam vyvára. Zrazu som si uvedomila, že vlastne poznám pravdu. Pretože čokoľvek pápež povie, je pravda.

NIJO: Aký bol ten komorník?

GRET: Mal veľkého vtáka.

ISABELLA: Och, Gret.

MARLENE: Zapáčila si sa mu, ešte keď myslel, že si chlap?

NIJO: Aký bol?

JANA: Vedel udržať tajomstvo.

MARLENE: Takže si predsa len spoznala všetko.

JANA: Áno, a páčilo sa mi byť pápežom. Vysväcovala som biskupov a ľudia mi bozkávali nohy. Prijala som anglického kráľa, keď sa prišiel pokloniť cirkvi. Bohužiaľ, za mojej éry sa vyskytli aj zemetrasenia, z jednej dediny hlásili krvavý dážď a Francúzsko zaznamenalo nálet obrích kobyliiek, lenže to zrejme nemohla byť moja vina, no nie?

(Smiech.)

Kobyľky popadali do Lamanškého prielavu, vlny ich vyhodili na breh, tam zhnuli, zamorili ovzdušie a ľudia z celého okolia pomreli.

(Smiech.)

ISABELLA: Také predsudky! Raz ma skoro v Číne zabil rozvášnený dav. Mysleli si, že my barbari jeme deti, že ich montujeme do spacích vozňov, aby lepšie perovali, že im vydlabávame oči a vyrábame z nich šošovky do fotoaparátov. Tak...

MARLENE: A ty si mala fotoaparát!

ISABELLA: ...kričali na mňa „defožrútko, defožrútko“. Podaktorí sa snažili predať Európanom malé dievčatká, vymeniť ich za fotoaparáty alebo za jedlo!

(Smiech.)

MARLENE: Takže s výnimkou kobyliiek bolo tvoje pápežovanie ohromne úspešné.

JANA: Áno, keby som nebola čakala dieťa, hrala by som svoju úlohu až do smrti ako Teodora z Alexandrie, ktorá žila ako mních. Istá dievčina, ktorá sa do nej zaľúbila, ju obvinila, že je otcom jej dieťaťa a...

NIJO: Ale povedz nám, čo sa stalo s tvojím dieťaťom? Ja som ich mala niekoľko.

MARLENE: Nerozmýšľala si o tom, že si ho dáš preč?

JANA: Nebol by to väčší hriech, než porodiť ho? Ale pápež s dieťaťom? Nič horšie už asi nemôže byť.

MARLENE: Nevieť, ty si pápež.

JANA: Ani by som nevedela, ako sa ho zbaviť.

MARLENE: Aj iní pápeži určite mali deti.
JANA: Ale neporodili ich.
NIJO: Dobre, ale ty si žena.
JANA: Práve, a nemala som byť žena. Ženy, deti a blázni nesmú byť pápežmi.
MARLENE: Takže jediná možnosť bola nejako sa ho zbaviť.
NIJO: Dať ho tajne adoptovať.
JANA: Lenže ja som nevedela, čo so mnou je. Myslela som si, že príberám, práve v tom čase som viac jedla a viedla sedavý život, pápež žije v náramnom prepychu. Tuším od dvanástich rokov som sa nerozprávala so žiadnou ženou. Komorník sa o tom dozvedel jediný.
MARLENE: A vtedy už bolo neskoro.
JANA: Nechcela som tomu venovať pozornosť. Najľahšie bolo nerobiť nič.
NIJO: Ale musela si sa chystať na pôrod. Povedať, že si chorá a odcestovať niekam.
JANA: Zrejme niečo podobné som mala spraviť.
MARLENE: Chcela si, aby ti na to prišli?
NIJO: Ja som sa tiež často ocitla v ošemetnej situácii, netreba z toho robiť škandál. Prvé dieťa som mala s cisárom, nanešťastie zomrelo, ale druhé bolo Akebonovo. Mala som vtedy sedemnásť. Bol do mňa zaľúbený už ako do trinásťročnej, trápilo ho, keď som musela ísť k cisárovi. Náš vzťah bol úžasne romantický, hotová báseň. Cisár sa vtedy ku mne dva mesiace nepriblížil, tak si myslel, že som vo štvrtom mesiaci, ale ja som už vlastne bola v šiestom, v deviatom mesiaci som...
JANA: Ja som nikdy nevedela, v ktorom mesiaci som.
NIJO: ...oznámila, že som vážne chorá a Akebono ohlásil, že sa mieri utiahnuť a venovať sa náboženským meditáciám. Porodila som tak, že ma držal na rukách. Pupečnú šnúru presekol mečom. Zabalil dieťa do bielej plachty a odniesol ho. Bolo to iba dievčatko, ale aj tak mi ho prišlo ľúto. Cisárovi som povedala, že som v chore potratila. Tak vidíš, a nebezpečenstvo bolo zažehnané.
JANA: Lenže ja som nebola zvyknutá na ženské telo, Ni-jo.
ISABELLA: Tak čo sa potom stalo?
JANA: Samozrejme, keď sa blížil môj čas, nič som netušila. Stalo sa to v piatu nedeľu po Veľkej noci, v deň, keď sa konajú procesie. Sedela som na koni v plnej paráde a niesli predom mnou kríž, za mnou kráčali kardináli, za nimi šiel celý rímsky cirkevný zbor a obrovský dav ľudí. Vyrazili sme od...
MARLENE: Absolútny pápež.
JANA: ...chrámu svätého Petra k svätému Jánovi. Už predtým som cítila mierne bolesti, myslela som, že som niečo pojedla, ale počas procesie sa začali opakovať častejšie. Hovorila som si, že keď bude po všetkom, pôjdem si lahnúť. Medzi návalmi bolesti som sa cítila výborne, nechcela som teda na seba upozorňovať a kaziť obrad. Potom som si zrazu uvedomila, o čo ide. Rozhodla som sa, že musím vydržať, keď sa vrátim domov, niekam sa schovám. Vtom nastala zmena, začalo mi vyrážať dych a už som nebola schopná normálne uvažovať. Boli sme v uličke medzi svätým Klementom a Koloseom, keď som musela zísť z koňa, na chvíľu si sadnúť a oddýchnuť si. Celým telom mi prebiehali tlakové vlny, počula

som zvuky podobné kravskému bučaniu, vychádzali z mojich úst. Ľudia v diaľke kričali: „Pápež zomiera, pápež zomiera!“ A dieťa zrazu vykĺzlo na dlažbu.
MARLENE: Kardináli asi nevedeli, kam sa podieť.
NIJO: Preboha, Jana, také niečo! Na ulici?!
ISABELLA: Hrozná hanba.
GRET: Ako na poli, čo?
(*Smejú sa.*)
JANA: Jeden z kardinálov zvolal: „Diabol!“ a omdlel.
(*Smejú sa.*)
MARLENE: A čo urobili potom? Asi neboli nadšení.
JANA: Chytili ma za nohy, vyvliekli za mesto a ukameňovali.
(*Prestanú sa smiať.*)
MARLENE: Ale to je strašné, Jana.
JANA: Ani sa na to nepamätám.
NIJO: Aj dieťa zomrelo?
JANA: Áno, asi áno.
(*Pauza. Vojde Čašníčka a odnáša taniere. Ženy sa začnú zhovárať tichšie.*)
ISABELLA (*Jane*): Ja som nemala deti. Milovala som kone.
NIJO (*k Marlene*): Raz som videla svoju dcéru. Trojročnú. Mala na sebe slivkovomodré kimono s krátkymi rukávmi. Akebonova...
ISABELLA: Najviac Vtáčatko. Malú hnedú indiánsku ko-byľku, na ktorej som jazdila v Skalistých horách.
NIJO: ...žena si dieťa vzala, lebo jej vlastné zomrelo. Všetci si mysleli, že som iba na návšteve. Vychovávali ju tak dobre, aby raz mohla zaujať miesto, aké som mala ja.
ISABELLA: Nohy ako struny, vždy veselá, mala krásnu hlavu. Keď ju viedol niekto iný, vzpínala sa ako mustang.
NIJO: Tretie dieťa, syna kňaza Ariakeho, som nikdy nevidela. Ariake ho hneď po pôrode vzal do lona a rozprával sa s ním, ako keby mu rozumel, a plakal. Aj moje štvrté dieťa bolo Ariakeho. Lenže zomrel, kým sa narodilo. Nechcela som nikoho vidieť, bola som v horách sama. Znovu to bol chlapec, tretí syn. Zvláštne, nič som k nemu necítila.
MARLENE: Koľko detí si mala ty, Gret?
GRET: Desať.
ISABELLA: Keď som sa vrátila do Anglicka, mala som zakaždým čo odčiniť. Hennie a John boli strašne dobrí. Ja som v živote neurobila nič dobré. Celé roky som myslela len na seba. Tak som sa stala členkou všetkých možných výborov, ošetrovala som v Tobermory ľudí počas chrípkovej epidémie, prednášala som v spolku mladých katolíčok. Vysvetľovala som, aký je východ prehnitý a zlý. Chcela som, aby mali z mojich ciest prospech aj iní. Takmer som sa zodrala pre dobrú vec.
MARLENE: Božemôj, prečo sme všetky také nešťastné?
JANA: Procesia už potom tadiaľ nikdy nešla.
MARLENE: Zmenili trasu?
JANA: Áno, chodili okľukou, aby sa vyhli tomu miestu. A zaviedli deravý trón.
MARLENE: Deravý trón?
JANA: Áno, bol z mramoru a uprostred mal dieru, stál v Kaplnke svätého spasiteľa a ten, koho zvolili...
MARLENE: To nemyslíš vážne.

JANA: ...za pápeža, si naň musel sadnúť.
 MARLENE: A niekto sa mu pozrel pod sutanu? To fakt?
 ISABELLA: Úžasné!
 JANA: A dvaja cirkevní hodnostári preverili, či je muž.
 NIJO: Po štvornožky.
 MARLENE: Pod dierou v tróne.
 GRET: Gule!
 (Nikto si nevšimne, že prišla Griselda.)
 NIJO: A nemohol si radšej zdvihnúť sukne?
 JANA: Musel sedieť a tváriť sa dôstojne.
 MARLENE: Ty si naň mohla posadiť všetkých svojich komorníkov.
 GRET: Veľký, malý.
 NIJO: Taký trón sa na dvore veľmi zíde.
 ISABELLA: Zišiel by sa aj v Tobermory, tam nosia chlapi škótske sukne.
 (Už sú opité. Chichocú sa. Marlene si všimne Griseldu.)
 MARLENE: Griselda! Tu si! Budeš niečo jesť?
 GRISELDA: Prepáčte, že meškám. Nie, nerob si starosti.
 MARLENE: Ale aké starosti?! Jedla si, či nie?
 GRISELDA: Ani nie, ale nie som hladná.
 MARLENE: Tak si daj aspoň dezert.
 GRISELDA: Sladkosti nejem.
 MARLENE: Dúfam, že nie si anorektička, Griselda. My si dáme zákusok a pekne priberieme.
 GRISELDA: Aha, keď všetky, tak sa k vám pridám.
 MARLENE: Počkaj, s kým sa poznáš? Toto je Jana, v deviatom storočí bola pápežom, ďalej Isabella Bird, viktoriánska cestovateľka, Nijo, dvorná dáma, konkubína japonského cisára a budhistická mníška z trinásteho storočia, trochu bližšie k tvojmu obdobiu, Gret z Brueghelových obrazov. Griseldu a jej neveriteľné manželstvo opísali Boccaccio, Petrarca aj Chaucer. Dám si trubičky, sú dosť hnusné.
 JANA: Zabaglione, prosím.
 ISABELLA: Jablkovú tortu so šľahačkou.
 NIJO: Čo je to?
 MARLENE: Zabaglione? Taliansky zákusok, senzačný.
 NIJO: Rímskokatolícky dezert? Aj ja si prosím.
 MARLENE: Gret?
 GRET: Koláč.
 GRISELDA: Ja len syr a sušienky, ďakujem.
 MARLENE: Áno, Griseldin život je ako rozprávka, ibaže sa už začína tým, že sa vydá za princa.
 GRISELDA: Bol iba markíz, Marlene.
 MARLENE: Široko-ďaleko naokolo boli všetci jeho poddaní, bol absolútnym pánom nad životom a smrťou, a ty si bola chudobná krásna sedliačka, ktorú si vyhliadol. Skoro ako princ.
 NIJO: Koľko si mala rokov?
 GRISELDA: Pätnásť.
 NIJO: Vyrastala som v šľachtických kruhoch, ale aj tak to bol pre mňa šok. A predtým si ho niekedy videla?
 GRISELDA: Tak ako ostatní, keď šiel okolo na koni. On ma vídal na lúke, s ovcami.
 ISABELLA: To by bolo pre mňa, pász ovce!
 NIJO: A pán Nugent by šiel okolo na koni.
 ISABELLA: Ale kdeže, Nijo, ja myslím na zdravý život na čerstvom vzduchu.
 JANA: Jednoducho k tebe prišiel, keď si pásala ovce, a po-

žiadal ňu o ruku?
 GRISELDA: Nie, nie, bolo to v deň svadby. Čakala som pred domom, chcela som vidieť svadobný sprievod. Všetci sme chceli, aby sa oženil, aby mal dediča, ktorý sa o nás postará, keď on zomrie. Konečne ohlásil svadbu, ale...
 MARLENE: Podľa mňa sa Walter nechcel ženiť. Volal sa Walter? Áno.
 GRISELDA: ...nikto nevedel, kto má byť nevesta, mysleli sme si, že to bude nejaká cudzia princezná, strašne sme ju túžili vidieť. Koč zastal pred našou chalupou, ale nevestu sme nevideli. Vtedy prišiel a požiadal môjho otca.
 NIJO: A otec ti prikázal poslúžiť princovi.
 GRISELDA: Otec nevládal prehovoriť. Markíz povedal, že to nie je rozkaz, že môžem odmietnuť, ale ak poviem áno, potom ho už musím poslúchať vždy a vo všetkom.
 MARLENE: To ti hneď malo byť podozrivé.
 GRISELDA: Samozrejme, žena musí manžela poslúchať. Nezдалo sa mi to čudné.
 ISABELLA: Ja som tiež prisahala, že budem poslúchať milovaného Johna, no nikdy z toho nevznikol žiadny problém. Ani by mi napríklad neprišlo na um cestovať po svete, kým som bola vydatá.
 MARLENE: Tak potom prečo o tom markíz vôbec hovoril? Určite mal už vtedy niečo za lubom, preto.
 GRISELDA: Stokrát radšej poslúchať markíza než sedliackeho mládenca.
 MARLENE: Na tom niečo je.
 JANA: Ja som nikdy nikoho neposlúchala. Všetci poslúchali mňa.
 NIJO: Čo si mala oblečené? Dúfam, že ňu nenútil vydávať sa v tom, čo si mala na sebe. To by bolo zvrátené.
 MARLENE: Zvrátené? Počúvaj ďalej.
 GRISELDA: Mal so sebou dvorné dámy, obliekli ma do bielych hodvábnych šiat a vlasy mi ozdobili šperkmi.
 MARLENE: A spočiatku sa zdal úplne normálny?
 GRISELDA: Ty si naňho príliš prísna, Marlene. Samozrejme, že bol normálny, a veľmi milý.
 MARLENE: Ale, Griselda, prosím ňu, veď ti zobral dieťa.
 GRISELDA: Walter nemohol uveriť, že ho naozaj ľúbim. Neveril, že ho budem vždy poslúchať. Musel získať dôkaz.
 MARLENE: Walter asi nemal rád ženy.
 GRISELDA: Mňa určite miloval, Marlene, celý čas.
 MARLENE: Len to dával najavo trochu zvláštnym spôsobom.
 GRISELDA: Aj preňho to bolo ťažké.
 JANA: Ako to, že ti zobral dieťa?
 NIJO: Bol to chlapec?
 GRISELDA: Nie, prvé bolo dievčatko.
 NIJO: Aj tak je to ťažké. Videla si ho vôbec?
 GRISELDA: Áno, mala som ju pri sebe šesť týždňov.
 NIJO: Lepšie je, keď sa to urobí hneď.
 ISABELLA: Ale prečo ti ho manžel vzal?
 GRISELDA: Tvrdil, že ľud ma nenávidí, lebo som iba jedna z nich. A že teraz, keď som porodila, medzi poddanými sa šíri nepokoj. Vraj sa musí zbaviť dieťaťa, aby ich umlčal. Nechcel ju uniesť, musela som súhlasiť, poslúchnuť, vzdať sa jej. Raz, keď som ju práve dojčila, prišiel chlap a odniesol ju. Bála som sa, že ju zabije, ešte

pred
 MARLE
 GRISE
 dal, r
 nevyš
 ISABE
 GRISE
 chcel
 MARLE
 GRET
 ISABE
 GRISE
 MARLE
 (Mar
 NIJO:
 bol c
 GRISE
 neho
 ISABI
 chor
 GRISE
 NIJO:
 GRISE
 NIJO:
 GRISE
 dvo
 sa o
 ISAB
 GRISE
 strac
 JANA
 NIJO:
 GRISE
 ved
 (Par
 ISAB
 GRISE
 až c
 ISAB
 ho
 GRISE
 aby
 mir
 že s
 son
 NIJO:
 GRISE
 aby
 vité
 NIJO:
 ISAB
 me
 GRISE
 ko
 JANI
 GRISE
 slú
 pri
 son
 NIJO:

pred mojimi očami.

MARLENE: Prečo si to dovolila? Prečo si nebojovala?

GRISELDA: Poprosila som ho, aby mi ju ešte na chvíľu dal, nech ju pobožkám. A aby ju pochoval tam, kde ju nevyhrabú divé zvery. Bolo...

ISABELLA: Och, preboha!

GRISELDA: ...to Walterovo dieťa, mohol si s ním robiť, čo chcel.

MARLENE: Walter bol cvok.

GRET: Sviňa.

ISABELLA: A bez debaty vrah.

GRISELDA: Sľúbila som to.

MARLENE: Už ťa nemôžem počúvať. Idem cikať.

(Marlene vyjde. Čašníčka prináša dezert.)

NIJO: Nie, ja chápem. Samozrejme, že si musela, veď on bol celý tvoj život. A potom ťa zahŕňal svojou priazňou?

GRISELDA: Áno, boli sme spolu veľmi šťastní. Nikdy sme nehovorili o tom, čo sa stalo.

ISABELLA: Chápem, konala si svoju povinnosť. Ale nechorela si z toho?

GRISELDA: Nie, cítila som sa veľmi dobre, ďakujem.

NIJO: A potom si mala ďalšie dieťa?

GRISELDA: Až o štyri roky, chlapca.

NIJO: Chlapca. Takže všetko šťastne dopadlo.

GRISELDA: Áno, tešil sa. Mala som syna pri sebe až do dvoch rokov. Vnuk sedliaka. Walter mi vysvetlil, že ľud sa opäť búri.

ISABELLA: Nedal predsa zabiť svoje deti, len preto...

GRISELDA: Lenže to nebola pravda. Walter nikdy nemal strach z ľudu. On len skúšal, či ho mám dosť rada.

JANA: Zabíjal svoje deti, aby zistil, či ho miluješ?

NIJO: Bolo to druhý raz ľahšie, alebo ťažšie?

GRISELDA: Zakaždým to bolo ľahké, lebo ja som vždy vedela, že urobím, čo mi prikáže.

(Pauza. Začnú jesť.)

ISABELLA: Dúfam, že viac detí si už neporodila.

GRISELDA: Och, nie, už nie. Ďalšej skúške ma podrobil až o dvanásť rokov.

ISABELLA: A čo vymyslel tentoraz? Chudák John, ja som ho nikdy dosť neľúbila, ale v živote by mu nenapadlo...

GRISELDA: Poslal ma preč. Tvrdil, že poddaní žiadajú, aby sa oženil s niekým, kto mu dá dediča, vraj dostal mimoriadne povolenie od pápeža. Tak som povedala, že sa vrátim domov k otcovi. Nič som si nepriniesla, tak som aj odišla s prázdnyimi rukami.

NIJO: Keď ťa pán nechce, najlepšie je odísť.

GRISELDA: Vyzliekla som si šaty. Spodničku mi nechal, aby neutŕžil hanbu. Kráčala som domov bosá. Otec ma vital so slzami v očiach. Všetci plakali, okrem mňa.

NIJO: Dobre, že ti ešte žil otec. Ja som nemala nikoho.

ISABELLA: Niekedy sa človeku ulaví, keď sa vráti domov. Vždy som sa tešila na Henninu nežnú tváričku.

GRISELDA: Veď áno, bola som dokonale spokojná. A čoskoro po mňa zasa poslal.

JANA: Dúfam, že si nikam nešla.

GRISELDA: Kázal mi, aby som sa vrátila. Musela som poslúchnuť. Želal si, aby som pomáhala pri svadobných prípravách. Mal si brať akúsi mladú Francúzku a iba ja som vedela, ako zariadiť všetko podľa jeho vkusu.

NIJO: Je vždy ťažké odovzdať ho inej žene.

(Vráti sa Marlene.)

JANA: Ja som nikdy nežila ako žena. Nerozumiem takýmto veciam.

GRISELDA: To dievča malo šestnásť a bolo oveľa krajšie než ja. Pochopila som, prečo sa do nej zaľúbil. Priviedla si so sebou páža, mladšieho brata.

(Vojde Čašníčka.)

MARLENE: Och, bože, to je katastrofa. Musím si dať kávu. Šesť káv. A šesť koňakov. Dvojité. Okamžite.

GRISELDA: Začala sa slávnosť, ktorú som pripravila. Vtedy ma odtiahol obďaleč, objal ma a pobožkal. Skoro som omdlela od prekvapenia.

NIJO: Och, ako vo sne.

MARLENE: A povedal: „Toto je tvoja dcéra a tvoj syn.“

GRISELDA: Áno.

JANA: Čože?

NIJO: Och. Aha. Takže sa ti vrátili.

ISABELLA: Zdalo sa mi nesmierne barbarské, že ich dal zabiť, ale už som sa tu naučila radšej nič nehovoriť. Tajne ich poslal niekam na výchovu.

MARLENE: Walter je netvor. A ty si sa ani nenahnevala? Čo si urobila?

GRISELDA: Odpadla som. Potom som sa rozplakala a vyzobkávala deti. Všetci z toho boli celí preč.

NIJO: A cítila si k nim niečo?

GRISELDA: Prosím?

NIJO: Či si k deťom ešte niečo cítila?

GRISELDA: Samozrejme, ľúbila som ich.

JANA: Potom si mu odpustila a žili ste šťastne a spokojne?

GRISELDA: Chudák, koľko si za tie roky vytrpel.

ISABELLA: Hennie mala presne takú ústupčivú povahu ako ty.

NIJO: Znovu ťa vyobliekali?

GRISELDA: Do zlatom pretkávaných látok.

JANA: Ja nikdy nič neodpúšťam.

MARLENE: Naozaj neuveriteľné, Griselda.

NIJO: Mne nikto nevrátil deti.

(Nijo sa rozplače. Čašníčka prinesie koňak.)

ISABELLA: Ja nemôžem byť ako Hennie. V Anglicku som mala vždy strašný zhon, kopu nenávidenej roboty. Už len samotná prítomnosť ľudí ma citovo vyčerpávala. Nemohla som byť ako Hennie, čo ako som sa snažila. Usilovala som sa a ochorela som ťažšie než kedykoľvek predtým. Lekári mi nasadili oceľové vzpruhy, ktoré mi podopierali hlavu, bola totiž príťažka na chorú chrbticu. Je nebezpečné vystaviť sa depresívnym situáciám. Radšej sa im treba vyhnúť.

JANA: Neplač!

NIJO: Môj otec aj cisár obaja zomreli na jeseň. Tolká bolesť.

JANA: Dobre, len neplač.

NIJO: Nepustili ma do paláca, keď umieral. Potom som sa skryla v miestnosti, kde ležala jeho truhla, keďže som nevedela nájsť topánky, utekala som za pohrebným sprievodom bosá, nevládala som za nimi. Keď som dobehla, bolo už po všetkom, už z neho ostalo len niekoľko pásikov dymu na oblohe. Ktovie, či by mi dovolili nosiť úplný smútok, keby som v tom čase ešte bola na cisárskom dvore?

MARLENE: Určite.

2. a 3. dejstvo predstavujú voči prvému, ktoré sme mohli vďaka pestrej zmesi postáv a nimi vyrozprávaných príbehov vnímať aj ako rozpútanú hru fantázie, zdanlivo disparátny prvok: štýlovo znamenajú vpád civilizmu (scény v agentúre) a naturalizmu (scény z domu Joyce).

Prvý a tretí obraz **2. dejstva** sa odohrávajú v agentúre s názvom Top Girls, ktorej cieľom je sprostredkovať ženám adekvátne a zaujímavé zamestnanie. Scény z agentúry a rozličná vzorka žien, ktoré sem prichádzajú na interview, rozvíjajú tému žena a práca. Tu vidíme Marlene „v akcii“ ako pragmaticku, schopnú okamžite odhadnúť slabosti a neistoty interviewovaných žien (napríklad pisárka Jeanine je unavená zo stagnácie vo svojej terajšej práci, potrebuje peniaze, nemá však konkrétnejšie ani štruktúrované predstavy o tom, čo by vlastne chcela robiť, a je sklamaná, keď jej Marlene ponúka prácu v odevnom priemysle; Louise kamufluje svojich 46 rokov, ako nevydatú a bez záväzkov ju v práci doteraz zneužívali, jej dokonalý výkon vždy všetci brali ako samozrejmú a všetci mladí muži, ktorých zaučila, už výrazne postúpili na rebríčku kariéry, a jej mladé atraktívne kolegyne zasa všetko dostávajú ľahšie; mladá, sebavedomá Shona sa zasa robí staršou a ostrieľanejšou, než v skutočnosti je, a v rozprávaní o svojej doterajšej práci ohuruje klišeovitými opismi. Uchádzačky o nové zamestnanie, v skutočnosti všetky neisté a nevyhranené, buď musia tvrdo predstierať, že majú schopnosti a jasné predstavy, alebo odhalia svoje pochybnosti, a potom nemajú šancu na úspech. Medzičasom sa v útržkoch odhaľujú aj profesionálne a ľudské príbehy dvoch agentúrnych pracovníčok Win a Nell. V treťom obraze 2. dejstva sa dozvedáme o Marleninom povýšení na šéfmanažérku. Marlenin kolega, ktorý sa o ten post uchádzal zároveň s ňou, sa po svojom neúspechu psychicky zrútil a do agentúry prichádza jeho manželka, pani Kidd, so zúfalou prosbou, aby mu Marlene tú pozíciu prenechala, lebo ako

NIJO: Prečo myslíš? Veď o tom nič nevieš. Dovolili by mi nosiť úplný smútok?

ISABELLA: Ako môžu ľudia žiť na tomto pochmúrnom sivom ostrove a obliekať si také nemožné šaty? Ja odmietam, nebudem žiť životom dámy.

NIJO: Viete, čo ma nahnevalo? Mala som osemnásť a stalo sa to na slávnosti mesačného splnu. Vtedy sa varí špeciálna ryžová kaša, mieša sa palicami, ktorými muži potom bijú ženy po lone, aby rodili synov, a nie dcéry. Cisár nás mlátil hlava-nehlava ako obyčajne, ale o to by nešlo...

MARLENE: Sviniar.

NIJO: ...Marlene, to bolo bežné, ale nás nahnevalo, že dovolil svojim sluhom, aby nás tiež bili. A tí si dali záležať. Tak sme s dvornou dámou Genki ukuli plán. Všetky sme sa schovali...

(Vojde Čašníčka s kávou.)

MARLENE: Ešte si prosím koňak. Alebo doneste hneď šesť.

NIJO: ...do jeho komnát, Mašimicu stála s palicou za dverami, a keď cisár vošiel, Genki ho chytila a ja som ho zbila tak, že sa rozplakal a sľúbil, že už nikomu nikdy neprikáže biť nás. Potom nastalo zdesenie. Šľachtici boli celí preč. „My by sme sa neopovážili ani len stúpiť na tieň vašej milosti.“ Zmlátila som ho palicou. Áno, zmlátila som ho.

JANA: *Suave, mari magno turbantibus aequora ventis,
e terra magnum alterius spectare laborem;
non quia vexari quemquamst iucunda voluptas,
sed quibus ipse malis careas quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
per campos instructa tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
edita doctrina sapientum templa serena,
despicere unde queas alios passimque videre
errare atque viam palantis quaerere vitae...*

GRISELDA: Myslím si... rozmýšľam... či by nebolo bývalo lepšie, keby to Walter nemusel robiť?

ISABELLA: Prečo by som tak mala žiť? Prečo?

MARLENE: Samozrejme.

NIJO: Zbila som ho palicou.

JANA: ...certare ingenio, contendere nobilitate,
noctes atque dies niti praestante labore
ad summas emergere opes retumque potiri.
O miseras hominum mentis, o pectora caeca!

ISABELLA: Oh miseras!

JANA: ...qualibus in tenebris vitae quantisque periclis
degitur hoc aevi quodcumquest! nonne videre
nil aliud sibi naturam latrare, nisi utqui
corpore seiunctus dolor absit, mente furatur...

(Jana sa odmlčí, nevie ako ďalej.)

GRET: Do pekla sa vchádza veľkou papuľou. Peklo je čierne a červené. Je ako dedina, odkiaľ pochádzam. Tečie tam rieka a...

MARLENE (Jane): Už dost, moja zlatá.

ISABELLA: Počujete, ona bola v pekle.

GRET: ...je tam most a stoja domy. Horí v ňom ako u nás, keď prídu vojaci. Na jednej streche sedel obrovský čert s obrovskou dierou v zadku, veľkou varechou z nej niečo vyberal a hádzal na nás, boli to peniaze, a tak sa

mnohé ženy zastavovali a zbierali si ich. Ale väčšina z nás sa s čertmi bila. Je veľa menších čertíkov, tak našej veľkosti, tých sme mlátili ako žito. Pod nohami sa nám motali všelijaké čudné príšery, až sa človeku nechcelo pozrieť dolu, potkany, jašterice, kadejaké ohavy, napríklad zadok s tvárou, ryba s nohami, tváre na veciach, ktoré nemajú tvár. Ale nikomu neubližovali, tak sa dalo ísť ďalej. Už sme zažili aj horšie, vládu Španielov. Zabili nám celú rodinu. Môj starší syn zomrel na kolese. Zožrali ho vtáky. Malú dcérku mi vojak prepichol mečom. Mala som toho akurát dosť, skoro som sa zbláznila, nenávidela som tie potkany. Vyšla som v to ráno pred dom a kričala tak, že vyšli všetci susedia, a vtedy som povedala: „Poďme, vyberme sa tam, odkiaľ pochádza zlo, vráťme to tým sviniam.“ A všetci šli, tak ako boli, od pečenia, od prania...

NIJO: Podďte, dvorné dámy!

GRET: ...v zásterách, pustili sme sa ulicou a vtom sa zem otvorila a veľkou papulou sme vošli na presne takú ulicu ako tá naša, lenže bola v pekle. Odkiaľsi sa mi v ruke nabral meč a naplnila som kôš zlatými šálkami, z akých tam pijú. Treba sa len hnať dopredu a oháňať sa, pri ničom sa nezastavovať. Och, ale sme tých čertov zmastili.

NIJO: Predstavte si, predstavte si.

JANA: Niečo, niečo, niečo mortisque timores tum vacuum pectus — dočerta. Quod si ridicula...

Niečo, niečo ďalej, ďalej a splendorum purpureai.

ISABELLA: Chcela som sa naposledy vydať hore prúdom rieky v západnej Číne. Prečo nie? Ale doktori mi to prísne zakázali. Tak som išla do Maroka. More bolo také rozbúrené, že ma museli na breh vysadiť lodným žeriovom v koši na uhlie. Ten kôň vo mne vzbudzoval hrôzu, bol to...

GRET: Kôš na uhlie. Dobré.

JANA: ...nos in luce timemus... niečo... terrorem.

ISABELLA: ...statný čierny tátoš.

(Nijo sa smeje a plače.

Jana vstane a ide do kúta vracaf.

Marlene pije Isabellin koňak.)

ISABELLA: Vybrala som sa na návštevu k berberským šejkom v dlhých belasých nohaviciach a v čižmách s veľkými mosadznými ostrohami. Bola som jediná Európanka, ktorá videla marockého vládcu. Mala som vtedy sedemdesiat. Nemohla som si nechať ujsť poslednú radosť. Vrátili sa mi sily, ale ja som vedela, že už iba na určitý čas. Ale aký krásny to bol čas!

Z angličtiny preložila **Alexandra Ruppeldtová**
Churchill, Caryl: *Top Girls*. Komentár a poznámky:
Bill Naismith. An Open University Set Book,
Methuen Drama 1991.

mužovi a otcovi troch detí by mala patriť jemu. Navyše ho vraj ponižuje pracovať pod ženou. Marlene neustúpi a je obvinená z neľudskosti. Medzi tieto dve scény je ako druhý obraz vpletený príbeh 16-ročnej Angie, infantilnej, jednoduchej a trochu zaostalej Marleninej netere. Angie nenávidí svoju matku Joyce a obdivuje svoju tetu, úspešnú Marlene. V treťom obraze Angie nečakane navštívi Marlene v jej londýnskej agentúre a stane sa svedkom jej konfrontácie s pani Kidd. Angie by v tejto agentúre plnej „úspešných“ žien rada pracovala, ale Marlene pozná jej ťažkopádnosť a neverí, že by to zvládla.

3. dejstvo sa odohráva u Marleninej sestry Joyce kdesi vo vidieckom zapadákovke, kde obe sestry vyrastali. Vysvitne, že Angie je v skutočnosti dcéra Marlene. Marlene v mladom veku odišla z domu, lebo chcela uniknúť frustrácii z podmienok najnižšej spoločenskej vrstvy, a dieťať sa vzdala kvôli práci. Jej dcéru Angie si adoptovala Joyce, ktorá potom pod tlakom ťaživej sociálnej situácie svoje vlastné dieťa potratila a neskôr sa rozišla so svojím manželom. Joyce na seba vzala všetku zodpovednosť za zostarnutých rodičov aj Marleninu dcéru a žije nešťastným životom v bezútešných podmienkach, bez šance na dôstojný život a slušné zamestnanie. Marlenin život sa naopak vyvíjal len smerom k profesii a bez skutočného súkromia — nechcela sa viazať na rodinu a vstúpila len do chvíľkových vzťahov. Nástup vlády Margaret Thatcher, ktorý sa tu v rozhovore oboch sestier krátko aktuálne spomenie (a ukotvuje hru do začiatku 80. rokov), vníma Marlene ako šancu dostať sa profesionálne ešte vyššie; Joyce je skeptická a vie, že pre ňu sa nič nezmení. Marlene verí v individualizmus strednej vrstvy a teší sa, že silní jednotlivci dostanú možnosť presadiť sa.

Caryl Churchill končí hru krutým paradoxom: Angie, Marlenina dcéra, nie je silná individualita a rozhodne nie je ani nijaká „top girl“; naopak, je „hlúpa, lenivá a bojazlivá“ — a čo s takými ľuďmi (v spoločnosti postavenej na individualizme)?

Jana Bžochová-Wild

C
H
U
R
C
H
I
L
L
C
A
R
Y
L